

A zseni és a tehetség

Charles Rennie Mackintosh (1868–1928)
születésének 150. évfordulójára emlékezünk

► Glasgow városában idén októberben immár hetedik alkalommal rendezik meg a Mackintosh Fesztivált, amelynek keretében városi sétákkal, kiállításokkal és kerekasztal-beszélgetésekkel várják a Mackintosh-ragongókat. Sőt, mivel idén ünnepeljük a művész születésének 150. évfordulóját, egész évben tematikus

Charles Rennie Mackintosh: Fritillaria, Walberswick
(kockásliliom – botanikai tanulmány) /
Charles Rennie Mackintosh: Fritillaria, Walberswick
(snake's head fritillary – botanical study)
1915, akvarell, szignált (reprodukció)

Fotó: Baldavári Eszter

programokat szerveznek a látogatóknak, a Willow Tea Room épületét pedig nemcsak felújították a Sauchiehall Streeten, de látogatóközpontot hoztak létre¹ benne, Charles Rennie Mackintosh emléke előtt tisztelegve, aki 1868. június 7-én született Glasgow-ban.

Tizenhat éves korában már építőmunkásként dolgozott John Hutchisonnál, mellette esti iskolában tanult rajzolni a glasgow-i művészeti iskolában (Glasgow School of Art), ahol Francis Henry Newbery igazgató révén ismerte meg a tehetséges Macdonald nővéreket, Margaretet és Francest. Öt évvel később, 1889-ben Hutchison ösztöndíjával a neves glasgow-i építészpáros, John Honeyman és John Keppie (Honeyman & Keppie) irodájában helyezkedett el rajzolóként. Elnyerte az Alexander Thomson utazóhallgatói ösztöndíjat, amelynek segítségével jutott el Itáliába. A Macdonald nővérekkel való közös munka során társult hozzájuk Mackintosh barátja, Herbert

Charles Rennie Mackintosh: Hill House, Walter Blackie könyvkiadó háza, Helensburgh / Charles Rennie Mackintosh: Hill House, designed for the publisher Walter Blackie, Helensburgh
1902–1904

MacNair is, és *A négyek (The Four)* néven alapítottak munkacsoportot. 1897-ben a *The Studio* magazin is bemutatta szokatlan alkotásaikat,² így a kontinensen is ismertséget szereztek, s a korabeli kritikusok a „*furcsa iskola*” néven emlegették a későbbi házaspárokat.³

Mackintosh első megrendelője a glasgow-i befolyásos hölgy, Miss Catherine Cranston volt, aki rossz szemmel nézte, hogy a helyi üzletemberek és tisztviselők a kocsmákban töltik szabadidejüket, ezért megbízta Mackintosht, hogy rendezze be a városközpont különböző pontjain levő teaházait, melyek *Willow Tea Room*ként⁴ váltak ismertté. Mackintosh első teaházi megbízása a Buchanan Streeten volt 1896-ban, majd két évvel később az Argyle Streeten. Itt jelentek meg először ikonikus, magas támlás székei ovális „dicsfényel” a támla végén. 1900-ban aztán az Ingram Street-i teaházat is újratervezhette a művész, így született meg a *Fehér ebédlő*, s itt készült el *Mulatozás* című gipszstukkója, a szemközti falon pedig Margaret

Macdonald *Május királynője* című díszitményei, amelyek bújtatott szexuális jelentést hordoznak, és amelyekről Edwin Lutyens építész így nyilatkozott ottjártakor: „[...] *csodálatos, egy kicsit vulgáris és egész picit túlzó*”.⁵ A műveszpár itt alkalmazott először zsákvásonra készült stukkót, a virágba és ékszerekbe öltöztetett női alakok zsinórral, üveggyöngyökkel, selyemfonállal és önlevelekkel voltak díszítve.⁶

Mackintosh 1911-ben készítette a kerengőt, melynek dongaboltozatát viasszal kezelt fával borította és piros, kék és zöld fektetett rombuszmintával díszítette, ahogyan az akkoriban elkészült művészeti iskola könyvtárát is. Francis Newbery tanácsára a School of Art tervpályázatára egészen különleges, mindenfajta historizálástól mentes pályaművet készített, amely 1897 és 1909 között épült fel, és a századfordulás építészet ikonikus darabjává vált.⁷

1903-ban tervezte az utolsó teaházat a Sauchiehall Street 217. szám alatt, ennek homlokzatát is átalakí-

**House for an Art Lover,
Glasgow.
Épült: Charles Rennie
Mackintosh terve
alapján / House for
an Art Lover, Glasgow.
Built after designs
by Charles Rennie
Mackintosh
1899–1996
(terv: 1901)**

Fotó: Baldavári Eszter

Fotó: Baldaári Eszter

totta Mackintosh a Honeyman & Keppie iroda közreműködésével. Az ezüst, fehér és rózsaszín kompozíciókkal díszített szalont 1905-ben a *The Studio*⁸ és a *Dekorative Kunst*⁹ is bemutatta.

Mackintosh 1901-ben vált igazán elismertté, miután megnyerte az *Art Lover's House* nemzetközi pályázatot, a beadott vázlatok formái 1903-ban az edinburgh-i könyvkiadó, Walter Blackie számára épült helensburgh-i *Hill House*-ban váltak érettebbé.¹⁰

Mackintosh formavilága a bécsi Secession nyolcadik, 1900-as kiállítása alkalmával talált a legnagyobb visszhangra, sőt talán őt is inspirálták az osztrák művészek, hiszen a Josef Hoffmann műveire jellemző geometrikus formák később tetten érhetők a skót építész alkotásain is.¹¹ Az 1902-es torinói nemzetközi iparművészeti kiállítás után – amelyet Spiegel Frigyes mutatott be a *Magyar Iparművészet*-ben, ahol többek

között méltatta Mackintosh egyik kedvelt motívumát, amelyet a szerző „»harcászajalakúan« fölkunyorodónak” nevez¹² – a budapesti Iparművészeti Múzeum is szerette volna bemutatni Mackintosh alkotásait, ám ismeretlen okok miatt erre nem került sor.

Mackintoshnak a formavilága mellett a színhasználata is egyedi: az alapszín általában tiszta fehér vagy szürke, a díszítéshez pedig bíborvöröset, kékesibolyát és aranyat, valamint élénkzöldet alkalmaz. A művész életében és munkásságában egyaránt nagy szerepet játszott felesége, Margaret Macdonald. Egy 1927-ben neki címzett levélben írja: „[...] ne felejtse el, hogy minden építészeti alkotásom érdeme fele részben a tiéd, ha nem háromnegyed részben.” Margaret nem csak iparművészeti munkáival nyugtázta le férjét, múzsája is volt, s Mackintosh olyannyira csodálta őt, hogy ezt nyilatkozta egyszer: „Margaret az, aki géniusz, én csupán tehetségem vagyok”.¹³

BALDAVÁRI ESZTER
művészettörténész–muzeológus

←
Mackintosh House – Charles Rennie Mackintosh és felesége otthona 1906–1914 között (ma emlékház), Glasgow / Mackintosh House – home of Charles Rennie Mackintosh and his wife between 1906–1914 (now Mackintosh memorial house), Glasgow

Jegyzetek

1. A látogatóközpontot a művész születésnapján, június 7-én nyitották meg.
2. Gleeson White: Some Glasgow Designers and Their Work. *The Studio*, 11 (1897), 86–100.
3. Mackintosh – akit a glasgow-iak csak Toshiként emlegetnek – Margaretet vette feleségül, MacNair pedig Franceset.
4. A Mackintoshsal foglalkozó skót szakirodalom így különbözteti meg a teázókat: Buchanan Street Tea Room (1896), Argyle Street Tea Room (1898), Ingram Street Tea Room (1900), Sauchiehall Street Tea Room (1903–1904).
5. John McKeen – Colin Baxter: *Charles Rennie Mackintosh. Architect, Artist, Icon*. Lomond Books, Broxburn, 2012, 74.
6. Uo. 75.
7. 2014 májusában a nyugati szárny egy, az iskolában őrizetlenül hagyott művészeti installáció miatt leégett, a felújítás alatt álló épületben 2018 júniusában újabb tűzvész pusztított.
8. [N. n.] *The Studio*, 34/145 (1905), 81.
9. [N. n.] *Dekorative Kunst*, 8 (1905), 274.
10. A pályázatot a német designmagazin, a *Zeitschrift für Innendekoration* hirdette meg *Haus eines Kunstfreundes* címen.
11. John Knight: Mackintosh és kora. In: *Műemléki belső terek. Az Egri Nyári Egyetem előadásai 1991*. Eger, 1991, 36.
12. Spiegel Frigyes: Brit iparművészet Budapesten. *Magyar Iparművészet*, V. évf. 3. sz. (1902. május), 97–106.
13. Charlotte Rostek – Lorna Hepburn – Gavin Smith – Lindsay Mackinlay: *The Hill House*. The National Trust for Scotland, Edinburgh, 2012, 6.